

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

*Лебедюк О.А.,
учитель української мови
та літератури
ЗЗСО № 20*

У сучасному світі, де поняття глобалізації та мультикультурності є все більш актуальними, важливо забезпечити підліткам можливість усвідомлення та розвитку своєї національної ідентичності. Нині існує ризик втрати цінностей та традицій в умовах посиленого впливу зовнішніх культур та загрози, викликані російсько-українською війною. Тому виховна робота має спрямовуватися на підтримку та розвиток усвідомлення власної культури, мови, історії та цінностей серед молоді, зберігаючи баланс між відкритістю до світових інновацій та захистом власних національних коренів.

Національна та громадянська ідентичність набуває особливого значення для сфери національної безпеки й оборони, стає одним із основних чинників здатності держави протистояти внутрішнім і зовнішнім безпековим загрозам.

Пошук і збереження власної автентичності є актуальним не лише для України, а й для будь-якої нації та країни. Питання про становлення особистості, її ціннісну сферу, навички та ставлення до свого власного життя є надзвичайно важливим. У цьому плані національно-культурна ідентичність є певною призмою, через яку проглядається чимало аспектів сучасного українського життя разом з проблеми нації й національного самовизначення.

Формування національної ідентичності підлітків у процесі виховної роботи є надзвичайно важливим аспектом у їхньому житті. У цьому процесі важливу роль відіграє врахування культурних та історичних особливостей своєї країни, сприяння розвитку патріотизму та почуття належності до власної нації. Виховна робота повинна сприяти формуванню глибокого розуміння національної спадщини, поваги до інших культур та релігій, а також розвитку відчуття гордості за свою націю та бажання брати участь у побудові майбутнього країни. Важливо надавати підліткам можливість виразити свою індивідуальність через різноманітні проекти та ініціативи, що сприяють розвитку їхньої творчості та відчуття самовираження. Усе це допомагає утвердити національну ідентичність підлітків і зробити їх активними громадянами своєї країни.

Українська ідентичність, українство – історично сформована адаптивно-еволюційна система, що являє собою систему ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту й українську культуру з-поміж інших аналогічних об'єктів. Це нематеріальна складова, яка пов'язує нас разом, виховуючи почуття приналежності, гордості та єдності.

Концепція НУШ передбачає формування випускників-патріотів, і саме тема патріотизму безпосередньо пов'язана з українською ідентичністю.

Формування національно-культурної ідентичності спирається на історичну пам'ять, історичну правду, національні ідеали, національну гідність, патріотизм.

З огляду на російську агресію формування національно-культурної ідентичності у школярів є проблемою державної ваги й національної безпеки. Перед учителем стоїть завдання виховати особистість, яка б самовіддано любила свою Батьківщину, свій народ; з повагою ставилась до державних символів; знала б історію України й постійно поглиблювала свої знання, цікавилася б традиціями, звичаями наших предків; вчилася оволодівати основами наук; удосконалювала свої вміння, формувала позитивні риси, вміла безкорисливо творила добро заради добра; шанобливо й з любов'ю ставилася до батьків; захищала природу, турбувалася про довкілля.

Важливим і цікавим аспектом у роботі з класом є знайомство із народними святами та пов'язаними з ними традиціями. Наприклад, години спілкування на такі теми: «Не цураймося, признаваймося, бо багато нас є...», «Обереги рідної землі»; засідання круглого столу: «Різдвяні традиції моєї родини», «Від матері – до доні, від батька і до сина»; майстер-класи: «Українська писанка: традиція і мистецтво», «Квітка добра й толерантності»; родинні свята: «Диво рушникове», «Йде Святий Миколай, ти добром його стрічай» тощо. Діти мають стати активними учасниками не тільки проведення, а й підготовки цих заходів. Вони можуть створити родовідні дерева, провести пошукову роботу щодо історії власних родин; виготовити малюнки і аплікації, лепбуки, проекти (індивідуальні й групові); творчі звіти. Учні можуть провести пошуково-дослідницьку роботу щодо збору фольклору рідного краю (звичаїв, обрядів, легенд, переказів, пісень), дослідити історію вулиць і їхніх назв, попрацювати із топонімами свого регіону. Доцільно запропонувати учням створити власні колядки, щедрівки, пісні, вірші про рідний край, своє місто чи село.

Формування національної ідентичності й усвідомлення себе як частини спільноти, яка будує Україну, містить три компоненти: сім'ю, суспільство, інформаційний простір.

Національна ідентичність насамперед повинна формуватися в сім'ї. Хоча в цьому є певні ризики, адже, щоб передавати дітям конкретні цінності, усвідомлення того, що значить бути українцем чи українкою, передусім батькам необхідно пройти шлях самоідентифікації та виховати в собі любов до рідної землі.

Відтак у дитини, яка прийшла до школи, уже сформовані деякі уявлення про національну ідентичність, які вона отримала в родині та в інформаційному просторі.

Формування національно-культурної ідентичності підлітка проходить декілька етапів. На першому етапі відбувається ідентифікація, в основі якої розмежування «ми – вони». На другому етапі формування національно-культурної ідентичності формуються уявлення про відмінні якості своєї національної культури та усвідомлюються її основні характеристики. Третій етап формування національно-культурної ідентичності з формуванням

національної свідомості та самосвідомості, національної гідності та повагою до інших етносів і культур, готовністю до діалогічної взаємодії. Національно-культурна ідентичність є основою націєтворення й суспільного життя будь-якої держави. Для підлітків пріоритетним є самовизначення, де національно-культурна ідентичність опирається на «коріння» родини, країни, народу та зв'язок з історичним минулим, знанням міфів, легенд, святинь, звичаїв та традицій, використанням української мови, поваги до українських символів.

Таким чином, формування національної ідентичності в Новій українській школі відіграє важливу роль у вихованні молодого покоління. НУШ сприяє розвитку патріотизму, культури та традицій нашого народу. Уроки з української літератури та історії, участь у національних святах та обрядах, вивчення українських традицій та звичаїв – усе це робить учнів більш свідомими громадянами своєї країни й дає можливість розкрити свій потенціал та побудувати свою ідентичність на основі національних цінностей.